

Magyar Nemzet
2016. december 1

Találkozásom Castróval

Dobozi István

A nyolcvanas évek elején kétszer jártam Havannában. A gazdasági elmaradottság leküzdése volt a fő témája az ott rendezett tudományos konferenciáknak. Akkoriban a kubai fejlesztési modellt sokan a szocialista típusú kitörés követendő alpmintájának tekintették a nemzetközi baloldalon. Kuba szociális (egészségügyi, oktatási stb.) eredményeit nem lehetett elvitatni. Az érdeklődés olyan nagy volt, hogy az egyik konferencián több százan vettek részt a világ minden tájáról, főként a fejlődő országokból. Káprázatos fogadást tartottak a kommunista párt székházának hangulatos trópusi belső kertjében; még a márványpadlón is mojito és daiquiri koktél folyt. Ekkor találkoztam Fidel Castróval. Félelmetes, toronymagas alakja ellenére két dolog döbbsentett meg: nőiesen puha kézfogása és magas, vékony hangja. Egyik se illett bele igazán az amerikai imperializmus fő kihívójáról kialakított képbe. – Honnan jött? – kérdezte. A válaszomra szúrós, szinte gyanakvó tekintettel reagált, és nem szólt semmit.

Másnap a konferencia szünetében két magyar kollégával kibusoztunk a népszerű Santa María strandra. Balra a Karib-tenger, jobbra a hegyek tetejére telepített, Floridára néző szovjet rakéták látványa fogadott. Már a buszon föltűnt, hogy egy középkorú férfi mintha minket figyelne, de nem tulajdonítottunk neki különösebb jelentőséget. Zajos, számára érthetetlen nyelvet beszélő turistáknak tűnhettünk. Amikor azonban két órával később is ott láttuk a városba visszatérő buszon, megkérdeztük, minek köszönhetjük kitüntető figyelmét. Amikor magyarul válaszolt (mint kiderült, Budapesten tanult), összeállt bennem a kép: nyilvánvalóvá vált az összefüggés Castro szúrós tekintete és hívatlan vendégünk között. Fékezett habzású reformjai miatt Magyarország Havannában revizionista szocialista képződménynek számított, a mi kis Santa María-i tudóscsapatunk pedig potenciális kémek gyülekezetének a szovjet rakéták árnyékában. Az egyórás buszúton aztán úgy összebarátkoztunk kísérőnkkel, hogy a végén már nem is tagadta, kinek dolgozik. Történetesen egy rendőrállamnak.

Minden kétséget kizáróan Fidel Castro a XX. század egyik ikonikus történelmi figurája volt, aki tízmilliók országa valódi helyi értékénél több súlycsoporttal följebb öklözött a világporondon – kitartott országgént, szovjet, majd venezuelai olaj- és pénzesapokból táplálva, amíg azok nyitva voltak. Amikor 1959-ben, újév napján Castro forradalmárai élén magához ragadta a hatalmat, azt ígérte, hogy visszaállítja a politikai szabadságot, amelyet országa Fulgencio Batista amerikai bábkormányának alatt elvesztett. Mára Észak-Korea mellett Kuba maradt a kommunista totalitarizmus egyik utolsó múzeumi darabja. Három évtizedre Castro még a karácsonyt is betiltotta mint hivatalos ünnepet. Megfogadta, hogy az ország gazdagságát megosztja a sziget

minden lakosával. Ehelyett azonban – a túlzottan centralizált tervgazdaság miatt – jórészt a szegénységet sikerült a korábnál egyenletesebben szétterítenie (még ha nincs is éhezés, a közoktatás és az egészségvédelem pedig jobb, mint egy átlagos fejlődő országban). Megígérte továbbá, hogy Kuba nem lesz soha többé Amerika „bordélyháza”. Ma azonban ezrével vonzza az amerikaiakat Havannába a hatóságok által megtűrt szexbiznisz. Turisták – és a floridai rokonok pénzhazautalásai – nélkül a változatlanul egytermékes cukornádgazdaság egyik napról a másikra összeomlana.

Fidel Castro napokban bekövetkezett halálakor ötvenhét éves volt forradalma. Bár 2006-ban átadta a hatalmat öccsének és harcostársának, Raúl Castrónak, továbbra is ő maradt a forradalom igazi letéteményese. Lenin óta nem volt nálánál „varázslatosabb” kommunista vezér a földön. Egy időre – Che Guevarához hasonlóan – a fegyveres forradalom világszimbóluma lett. Ő volt a világ leghosszabb ideig hivatalban lévő államfője, túlélte tíz amerikai elnököt – azokat is, akik az életére törtek. Szinte élvezkedett fő ellenségei vitriolos bírálatában. Ronald Reagant „a történelem legrosszabb terroristájának” nevezte, George W. Busht pedig funkcionális analfabétának. Nem nehéz elképzelni, mit mondott volna a Kubával szemben újra keményvonalas politikát ígérő Donald Trumpról, az Egyesült Államok most megválasztott elnökéről. Nagyon kellett neki Amerika mint állandó bűnbak a súlyos, rendszerszintű gazdasági problémák igazolására, valamint a nacionalizmusba átszapó nemzeti érzés csúcson tartására.

Halála kapcsán – nem szabadulva attól a bizonyos szűrős tekintettől – az foglalkoztat: vajon hitt-e még Fidel Castro a végén is abban az eszmében, amit korábban olyan karizmatikusan hirdetett, és amely oly látványosan elbukott világszerte? Vagy elgyávulva nem akarta beismerni, hogy egy romantikusan szép, de a gyakorlatban katasztrofálisnak bizonyult ideológia zászlóvivője volt? Amit egy jobb sorsra érdemes ország egy fél évszázadon keresztül nagyon megszenvedett? Hajlok arra, hogy nem volt képes beismerni az igazságot. Jellemző módon még annak sem tudott örülni, amikor tavaly helyreálltak a diplomáciai kapcsolatok Amerikával, inkább bírálta a vele való együttműködést. Utóéletében is harcolni fog az „imperialisták” ellen: ¡Hasta la victoria siempre! – Mindig a győzelemért!

A szerző főtanácsadó, a Világbank volt vezető közgazdásza

@2016 Magyar Nemzet